

**Pelgrimskerk, 13 december 2020. Derde zondag van de Advent. Zondag 'Gaudete'.
Verkondiging bij Jesaja 65, 17-25 en Johannes 3, 22-30**

Ibrahim is een negentienjarige asielzoeker uit Sierra Leone.

Hij is zo beschadigd door het geweld dat hij heeft meegemaakt dat hij 's nachts wakker wordt door een nachtmerrie en ook overdag stemmen hoort.

'Riep je mij?', vraagt hij me soms. Of: 'Hoor jij geen voetstappen?', en ik zie hem angstig achterom kijken. Nee, ik riep hem niet en ik hoor geen voetstappen.

Hij heeft akoestische hallucinaties. Diagnose PTSS, Posttraumatisch Stress Syndroom.

Hij liep bij het acuut crisisteam in de Eerste Constantijn Huygensstraat.

Toen ik de eerste keren met hem meeding, zeiden de behandelaars tegen hem: 'wij gaan je helpen.' Hij schudde zijn hoofd: 'Jullie beloven dat jullie me gaan helpen, maar dat heb ik de afgelopen jaren anderen ook horen zeggen, maar ze lieten me allemaal barsten.'

Maar hij ging akkoord met een behandelprogramma.

Hij had, toen hij op mijn spreekuur kwam het zoveelste gesprek gehad met de zoveelste nieuwe hulpverlener, een psychiater.

Die was kennelijk niet goed in staat geweest de boodschap over te brengen dat hij *betere* behandeling zou kunnen krijgen bij een organisatie die *meer* gespecialiseerd is in de behandeling van oorlogsslachtoffers.

Bij Ibrahim bleef hangen: 'Wij kunnen je niet helpen.' Weer afgewezen. Ook de medicatie werd abrupt gestopt.

'Ze willen me dood hebben', zei hij, toen hij binnenkwam. 'En dat is helemaal niet moeilijk', voegde hij er aan toe.

Terwijl ik de hulpverlener probeerde te bellen, had hij, voor ik er erg in had, het raam geopend, en stapte hij op de vensterbank.

Hij wilde van twee hoog naar beneden springen.

Ik probeerde op hem in te praten, maar ik drong niet tot hem door.

Hij opende zijn handen in de gebedshouding die kenmerkend is voor moslims en sprak in het Arabisch een gebed uit.

Het was een tekst die hij kennelijk een aantal keren correct moest uitspreken voordat hij uit het raam zou springen, om niet de toorn van Allah te wekken voor zijn zelfgekozen dood en in de hel terecht te komen.

Door tegen hem te praten, verstoorde ik het voorgeschreven ritueel en kreeg ik hem uiteindelijk bij het raam vandaan.

De hulpverlener had via de open lijn meegeluisterd en nodigde hem uit voor een gesprek de volgende dag.

Hij ging daarmee akkoord, op voorwaarde dat ik mee zou gaan.

Dat het zo afliep was een pak van mijn hart.

De paar minuten dat het had geduurd hadden uren geleken.

Later legde hij uit: 'Ik vertrouw ze niet, want je doen niet wat ze beloven. Maar jou vertrouw ik.'

Waarom vertel ik dit verhaal? Omdat dit weliswaar een extreme gebeurtenis is, maar wel kenmerkend voor de situatie van de mensen die ik in mijn werk ontmoet.

Relatief jonge asielzoekers die door het geweld dat ze in hun land hebben meegemaakt getraumatiseerd zijn geraakt, maar die in ons land niet als vluchteling zijn erkend.

Een ander voorbeeld is Alpha. Een slachtoffer van mensenhandel.

Hij was 15 jaar, toen hij door een man uit een Franstalig Afrikaans land naar Italië werd gebracht.

Maar hij werd daar opgesloten in het huis en stelselmatig door de man misbruikt, totdat hij op een onbewaakt ogenblik wist te ontsnappen en in Nederland aankwam. Daar kwam hij in de jeugdopvang terecht, totdat de IND op grond van zijn vingerafdrukken in het Europese systeem constateerde dat hij meerderjarig moest zijn.

Tja, hij was op een vals paspoort, met een andere, oudere geboortedatum Europa binnengekomen.

Ook hij kampt met nachtmerries en wil uit het raam springen, omdat hij dreigende stemmen hoort.

Hij staat op de wachtlijst voor traumabehandeling, maar dat kan vanwege de Coronacrisis nog wel een tijdje duren.

Het zijn voorbeelden van (vaak jonge) mensen die zijn uitgeprocedeerd, en die in ons land niet langer gewenst zijn.

Ze moeten weg, uit eigen beweging of desnoods uitgezet. Maar ze *gaan* niet. Ze zijn ziek en ze worden aan hun lot overgelaten. Ze zijn zwaar beschadigd en kunnen barsten, als het aan de overheid ligt.

Ligt er voor de kerk een taak? Of moet die zwijgen als de politiek gesproken heeft? Ik herinner me de uitspraak van de vroegere minister Piet Hein Donner over het spreken van de kerk.

Hij schreef dat 'politiek te belangrijk is om aan dominees toe te vertrouwen'. (Dat mag ik mij aantrekken.)

Hij betoogde: 'Een kerk moet zich onthouden van alles wat naar politiek riekt.'

'Dat zal ik tegen Jesaja en Amos zeggen', merkte ooit dominee Buskes in een andere situatie op. Donner schreef ook nog: 'Christelijke naastenliefde vormt geen goed uitgangspunt voor overheidsbeleid. Bijstand is geen diaconie.'

Nee. Diaconie is 'helpen wie geen helper hebben'.

Is 'helpen onder protest', daar waar de overheid ophoudt 'schild voor de zwakken' te zijn.

Diaconie gaat *verder* waar de grens van de individuele hulpverlening is bereikt.

In het Wereldhuis en bij Stap Verder kunnen we een aantal mensen in nood voor een korte tijd op beperkte schaal een klein beetje helpen.

Dat heeft domweg te maken met naastenliefde en barmhartigheid.

Als blijkt dat de nood niet meer te behappen is door een paar welwillende mensen, is er sprake van een maatschappelijk probleem.

Het zijn de kerken die armoede signaleren door diakenen die hun ogen en oren de kost geven.

Wie dat doet, wordt er niet vrolijk van.

Wie dat doet *zonder* leidraad, zonder visioen, wel te verstaan.

'Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk', zei de Spreukendichter al.

Alleen de profeet helpt ons een visioen te formuleren.

De profeet die altijd opstond tegen de macht van de koning, tegen de heersende opinie.

De profeet die de ondankbare taak had het oordeel van de Eeuwige aan te zeggen en dat vaak tegen wil en dank deed.

Want wie wil met een zuur gezicht rondlopen als de rijken feest vieren, geld uitgeven als water, maar het recht van de armen op hun beloop laten?

De profetie die aan Jesaja wordt toegeschreven roept 'wee' over hen die de Eeuwige verlaten en Zijn heilige berg vergeten, maar voorzegt een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waardoor alles wat vroeger was in de vergetelheid raakt.

Een plek van geluk voor *iedereen*, van jong tot oud.

De profetie spreekt van een *gezegend* volk. Nog *voor* zij tot God roepen, zal hij hun verhoren.

En wolf en lam zullen samen weiden.

Wat onmogelijk lijkt, wordt mogelijk; wat ondoenlijk lijkt, krijgt gestalte. Zegt de stem der profetie.

Geloven we het *echt*? De werkelijkheid van alledag lijkt de profetie te ondergraven. Op het Binnenhof roepen de politici dat ze de stem des volks zijn. Maar het is het geluid van de onderbuik.

Wie vertolkt het Woord van de Eeuwige?

Moet de kerk zich niet met de politiek inlaten?

Mag het Woord van de Eeuwige *alleen* opklinken *binnen* de muren van de kerk?

Dag in dag uit kom ik de mensen tegen die voorwerp zijn van achterdocht en vooroordelen. Christenen en moslims zonder verblijfsvergunning.

Mijn boodschap aan hen is dat wij in de kerk zondag aan zondag uit de bijbel lezen dat God oog heeft voor de arme en de vreemdeling. Dat Hij barmhartig is.

Ik vertel ze dat barmhartigheid en gerechtigheid geen zaken zijn die enkel *binnen* deze muren zouden moeten gelden, maar dat die ook *waar* moeten worden *buiten* de muren van de kerk.

En dat wij daar *samen* voor staan, als 'mensen van het boek', als 'mensen van de weg'.

Is er nog hoop voor *dat* geloof? Hebben we daar nog vertrouwen in?

In de tijd van de Advent ervaren we de donkere dagen voor Kerstmis.

Maar *juist* in het donker kan ik al uit de voeten met een sprankje licht, met die waakvlam van de hoop.

Die hoop wordt gevoed waar mensen elkaar bemoedigen.

Waar een sprankje licht *genoeg* is om elkaar het licht in de ogen te gunnen.

Hoe moeizaam dat zelfs in *binnengelovige* kring gaat, blijkt al uit de verzen die we lazen uit het evangelie.

De leerlingen van Johannes merken dat hun rabbi minder mensen trekt, nu Jezus in de buurt verblijft en *ook* doopt.

In hun ogen klopt dat niet, want het was toch Johannes geweest die *Jezus* had gedoopt en daarmee toch een belangrijker functie had.

Johannes vertelt zijn leerlingen dat hij niet in concurrentieverhoudingen denkt.

Hij omschrijft zichzelf als de vriend van de bruidegom die terugtreedt zodra de stem van de bruidegom klinkt.

Dat klinkt overtuigend en onbevangen.

Johannes hoeft zichzelf niet te bewijzen. Hij weet dat hij voorganger, voorloper en wegbereider is.

Pas *later*, vertelt het Lucasevangelie, zal hij zijn twijfel uiten, als hij in de gevangenis zit en er over Jezus verhalen de ronde doen dat blinden gaan zien en lammen lopen, dat doven gaan horen en doden worden opgewekt - dan klinkt daarin het getuigenis mee van de Messiaanse belofte, die in zijn leven *geen* bewaarheid wordt, want was het niet onderdeel van de profetie dat *ook* de gevangenen zouden worden bevrijd?

En waarom *hij* dan niet? 'Ben jij het wel die komen zou, of hebben wij een ander te verwachten?', vraagt Johannes zich af.

Dat de spanning van Johannes in het evangelie is bewaard, zegt ons in ieder geval dat die spanning herkend moet zijn door de gelovigen van het eerste uur.

Dat het verhaal van Jezus *niet* de successtory is van een geslaagde zakenman of een dictator die met geweld zijn plannen uitvoert.

Het verhaal van Jezus is dat van de *tegenbeweging*.

En van de mens die door zijn tegenstanders werd ingewisseld voor de eerste de beste moordenaar, die door zijn vrienden werd verraden.

Die stierf aan een schandpaal.

Wij leven in een gebroken wereld. En er verandert niets als wij *zelf* niet veranderen. In 1973 bezocht ik voor het eerst Taizé, de oecumenische gemeenschap van de broeders van Taizé.

Ik ontmoette daar mensen uit Portugal, een land dat toen nog een dictatuur was.

Ik ontmoette mensen uit Noord-Ierland, in die tijd een plek van aanslagen door de IRA.

En mensen uit vele andere landen. Twee ontmoetingen zijn me bijgebleven: het verhaal van een Engelse dominee, die vertelde dat hij, principieel, de deur van zijn huis open had staan. Als teken van gastvrijheid. Hij vertelde dat ooit een antieke klok uit zijn huis was gestolen, maar dat weerhield hem er niet van om de deur open te houden.

En de ontmoeting met een echtpaar uit Noord-Ierland. Zij leerden me een lied van Iona:

Peace, peace will come.

Let it begin with me.

Wij zeggen meestal: laat de *ander* maar als *eerste* over de brug komen.

Zolang dat niet gebeurt, geloven we niet in vrede en verzoening.

Liefde en vertrouwen moeten van *twee* kanten komen, zeggen we.

Maar het kan van *één* kant *beginnen*.

Het *is* al begonnen: van Gods kant. Hij heeft ons de bouwstenen aangereikt.

Om in ons eigen leven op onze eigen plek waar te maken.

Ik neem dat in mijn eigen leven serieus. Ik *praat* niet alleen met kwetsbare mensen, ik probeer ze ook daadwerkelijk te helpen met onderdak, voedsel en kleding.

Daarom weet ik waar ik het over heb.

Het zijn *'mijn'* mensen geworden, maar ik geloof tegelijk dat ze ook Gods mensenkinderen zijn, in wie Hij zich laat zien: de hongerige, de dorstige, de vreemdeling, de naakte, de zieke en de gevangene.

En tegelijk weet ik dat ik tegen mijn grenzen oloop.

Omdat er altijd meer mensen zijn dan ik vanuit de diaconie of uit eigen middelen kan bijstaan.

Ik moet ook leren omgaan met machteloosheid.

Daarvoor vind ik steun in een verhaal van de Duitse theologe Dorothee Sölle.

Zij zette zich in voor vrede en verzoening tussen Oost en West, tussen communisme en kapitalisme. En vroeg ook aandacht voor de tegenstelling tussen Noord en Zuid.

Toen ze op een gegeven moment door moedeloosheid werd overvallen, wees een vriend van haar op de kathedralen die in de Middeleeuwen zijn gebouwd.

De meeste zijn gebouwd in de loop van tweehonderd jaar, sommige zelfs in driehonderd jaar.

De bouwers hebben in grote meerderheid het gebouw nooit klaar gezien.

'Moet je horen, Dorothee, *wij* bouwen aan een kathedraal van vrede, maar misschien zullen wij die ook niet zien. En toch gaan we door met hem te bouwen.'

Dat is bemoedigend en hoopgevend.

Geloven in een concept dat nog niet af is, maar waar door elke nieuwe generatie aan gebouwd mag worden.

Binnen en *buiten* de kaders van de kerk. Want we hebben geen exclusieve rechten.

Er is geen *ware* kerk. Er is alleen een nieuwe aarde die waar moet *worden*. Gods belofte.

Met ons hoofd en ons hart, met onze handen en voeten.

'Hoe houd je het vol?', vragen mensen me. 'Zie je wel eens resultaat?' Ja.

Ibrahim kreeg uiteindelijk een verblijfsvergunning.

En hij zet zich nu in voor de voedselverstrekking aan arme gezinnen in Amsterdam.

Dat geldt ook voor Fuad. Hij bracht me gisteren een kerstkaart (en een fles wijn).

Hij is nu zelf actief in een kerk en had me eerder om een bijbel gevraagd, in de vertaling van 1951! Die kon hij gebruiken naast de Engelse King James version.

Bij het afscheid pakte hij mijn handen en sprak spontaan een gebed uit. Dat Jezus ons niet loslaat.

Moge dat zo zijn.

Amen.